

הארת השבת משעה חמישית

אמר לי מורי (הארי"ז) ל, שיקבל מאדם אחד גדול, אמר לו, שקבלה היתה בידו מרבותיו, שכל מי שקבר בער"ש אחר שעה ה' מן היום, שאין לו חיבוט הקבר, לפי שמן שעה ה' מתחיל תוספות קדושת שבת, ויש לו דין כאילו נקבר ביום שבת עצמו.

וא"ל, כי זה סוד ה' יתירה של יום הששי. כי כל הימים לא נזכר בהם ה', כמו ביום א' (שנאמר ערב ויהי בוקר יום אחד), ולא אמר 'האחד', וכן יום ב' כו'. אבל כאן נאמר השישי, לרמז, כי בה' שעות היום ו' תיכף סמך אליו ויכולו השמים והארץ כו', תיכף נחשב כאילו הוא יום שבת, ולכן סמך ה' גדלו כו'. ומורי ז"ל הודה לדבריו והסכים עליהם.

(שער הכוונות - דרושי השבת דרוש א)

הרקיע מתחלף

בשם הרה"ק רבי יעקב קאפל זי"ע, שתמה על מאמר הגמרא (שבת סט:), היה הולך בדרך ואינו יודע אימתי שבת וכו', ותמה, איך יתכן שיהודי ישכח אימתי שבת, הרי בערב שב"ק אחר חצות, כבר נראה רקיע אחר, עס איז שוין אן אנדערער הימל. ואיך שוכחים את השבת.

(מאמר מרדכי - ח"א מאמרי צדיקים אות קה)

כפי ההכנה מחצות כן זוכה לשבת

שבת היא מעין עוה"ב, וכמו שמעוה"ז לעוה"ב בריך לג' זמנים מתחלפים ביניהם, כן נמי מימי החתך לשבת נצרך לג' זמנים מתחלפים להיות אמצעי ביניהם, והוא ער"ש מחצות ואילך שמתחילה להתנוצץ קדושת שבת כמבואר בתבתי הארי"ז ז"ל מזמן מנחה קטנה ואילך שיכול לעשותו כולו תוספת. הנה הוא זמן מוכן לקבל קדושת שבת תוספת שבת בהכרח עכ"פ מדאורייתא או דרבנן. ימוצא הדבר שכפי מסת ההכנה של האדם בג' זמנים אלה, כן זוכה לעומתה לשבת.

(שם משמואל - פרשת לך לך שנת תרע"ה)

מחצות מתחיל להפריש מהטרדות

בשבת באשר המרחק רב בינו לבין ימי המעשה צריך לאמצעים, והיינו האמצעי הראשון הוא בחצות יום ער"ש, שאז מתחיל להתנוצץ אור קדושת שבת, ואז צריך האדם להתחיל להכין עצמו ולפרוש מטרדות ימי החול איש איש לפי יכולתו. ואח"כ בתוספת שבת שהיא פרישה בפועל ממש, והם שני האמצעים. וזה שאנו אומרים בזמירות רבו יתיר

מי כעמך ישראל

אדמ"ו [החת"ס] זצ"ל היה רגיל לומר שכמעט א"א לעלות לאותה מזריגה בשמירת שבת. כאשר בעל משא ומתן או בעל מלאכה סוגר חנותו ומלאכתו. ועל אלו נוכל לומר באמת. מי כעמך ישראל מקדשי שביעי. (קן סופר - מכתב קמו)

הנשמה מתחילה לעלות לשרשה

בכל ערב שבת אחר חצות, תתחיל הנשמה לעלות ולחזור לשרשה למעלה, מעט מעט. רק, שלא ישאר הגוף נרדם ויעף כמו בעת השינה, יורד עליו חיות אחר, כמו כן מעט מעט, אחד אחד יגשן, והיה משנה, וזה נקרא לחם משנה (שמות כג). ועל כן כל אדם, בשבת הוא בריה חדשה, כמו בעת היצירה וכו'.

על כן כעס משה על אותן שהותירו מן המן, לפי שלא הרגישו בתוספת החיות ונשמה יתירה, וגם שנתפסם עדיין לא מטוהרה, שכל אדם מחוייב להרגיש זה, שבעבור כן נאמר (שם, כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת, שהוא דבר הנראה לעינים, שמרגישים בו הכל, ומאמינים באמת גמור, אשר לזאת אמרו (ירושלמי דמאי פ"ד ה"א) שאפילו עם הארץ ירא לשקר בשבת, שמתגלה סוד האמת.

להרגיש זה, שבעבור כן נאמר (שם, כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת, שהוא דבר הנראה לעינים, שמרגישים בו הכל, ומאמינים באמת גמור, אשר לזאת אמרו (ירושלמי דמאי פ"ד ה"א) שאפילו עם הארץ ירא לשקר בשבת, שמתגלה סוד האמת.

(מנחם ציון - השמטה לפרשת בשלח)

א"ל מלך יושב על כסא רחמים

דע, כי תוספת השבת מתחיל מיום שישי, מתחילת שעה שישיית וכו'. ונמצא כי ז' שעות אחרונות של יום השישי, וכל כ"ד שעות דיום השבת, הקב"ה יושב בהם על כסא רחמים, מפני כבוד השבת, ומספרם א"ל שעות. וזה סוד אל מלך יושב על כסא רחמים, ושאר ימי החול יושב על כסא דין. (שער הכוונות - סוף דרושי חזרת העמידה דרוש ה)

מובא בשם ספר עונג שבת ז"ל, סגולה למי שאין לו בנים, שיהיה בחברה שומרי שבת, ויעשה בלב גמור באמת [ש'ומר ב'שבת ב'חברה ת'וליד]. והנה בישיעי' (נו. ד), כתיב כי כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי, הא ודאי רוצה הקב"ה לשמור ישראל שבת, ומה מחזיקים בבריתי.

אבל הכוונה, ישמרו שבתותי, שהסריסים יהיו בחברה שומרי שבת. לשמור הישראלים שנקראו שבתותי. שיחזיקו בברית של שבת, דנקרא ברית, להזכירם ולהצילם מחילול שבת, כאשר חפצתי. שאחד יזכה לשני ולרבים, וגדול המזכה את הרבים, שהשי"ת נותן לו מדה כנגד מדה, ומזכה לו בבנים חיים וקיימים. תלמידי חכמים יראים ושלמים. והשי"ת יטהר אותנו בלב ועיניים טהורים וקדושים, בכלל כל ישראל אמן סלה ועד.

(טהרת ישראל - שער הטהרה מדור תוס"ש אות סז)

אין ברכה במלאכה

העושה מלאכה בערבי שבתות וימים טובים. מן המנחה ולמעלה, אינו רואה סימן ברכה. (פסחים נ:)

העושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה. אינו רואה סימן ברכה. יש מפרשים מנחה גדולה. ויש מפרשים מנחה קטנה. הגה - ודוקא כשעושה המלאכה דרך קבע. אבל אם עושה אותה דרך עראי. לפי שעה. ולא קבע עליה. שרי. (שו"ע או"ח - סימן רנא ס"א)

לכבדה קודם שיבוא אצלינו

לקראת שבת לכו ונלכה. הכוונה אפשר לכבד אותו לקבלה קודם שיבוא אצלינו, כמו שמצינו בגמרא (שבת ק"ט). שכמה תנאים הלכו לשדה מבעוד יום עש"ק. כדי לקבל אותה ולסגור החניות בעוד היום גדול, עבור להכין עצמו לכבוד שבת, ולא יסיחך יצרך מעשות כן משום הפסד הפרנסה.

משום הכי אמר 'כי הוא מקור הברכה', כדאיתא בזהר ששמירת שבת כראוי היא מקור השפע של כל ימי החול, והיד ה' תקצר בתמימה. ומכאן תוכחה לכמה מהיראים, שבקיום מצוה זאת המה מזלזלים ומתעצלים.

(מקרי דרדקי - פרשת כי תשא אות תתנו)

רוב משא ומתן בכניסת השבת

יש להסגיר את החנוניות. שעה אחת לפני השבת. קרבן שבת. דהשטן מקטרג ומצליח במעשיו.

ורוב משא ומתן שיש בו ריווח הרבה, תודמן דוקא בשבת. או בכניסת שבת, ואדם בחול על ועי"ז אנחנו ישראל הערבים זה לזה. הגי' הצרות האלה. אשר על כן כל איש אשר נגס את אלהים בלבנו. יחוש על כבוד קונו וכו'. כי לו הכסף והזהב והעושר והכבוד וכו'. ח"ו הרבה שלוחים למקום, ובסיבה קלה שבקלות. לא יועיל לו כל הונתו וכו'. ופתאום ימות ובמותו לא ירד אחריו כבודו וכו'.

לפן אדם אשר הטא בזה. ישב בתשובה ויתפלל על העתיד. וילך לפני חכם שבעירו. או איזה צדיק יישר. לחזרות לו דרך הישר איך יתנהג בערב שבת ובשבת. ואל יפול לב האדם שיבוא לידי עניות עי"ה. כי תשועת ה' כהרף עין וכו'.

(מנחת שבת - סימן עב סקל"ה)

כדי לערוב השטן

אפשר ליתן טעם. על מה שתיקנו חז"ל לתקוע בכל ערב שבת. דלטעם הפשוט. כדי לבטל את העב מן המלאכה. היה אפשר גם בסימנים אחרים, כגון להניף בסודרין, וכדומה. אך ידוע, שבזכות שמירת שבת יהיה הגאולה, ונראה, שעל זה מתגבר היצר הרע מאוד, למנוע ולעכב שמירת שבת כהלכתה, דאלמלא כן היו נגאלין מיד. ומטא זמניה למתבלע.

ואפשר דלטעם זה תיקנו חז"ל, לתקוע דוקא בערב שבת. כדי לערוב השטן. שלא יתגבר למנוע שמירת שבת. ורמזו זה במתק לשונם. כדי לבטל את העם ממלאכה.

(דברי יואל - פרשת מטות עמוד רא)